

schönsten Gute Nacht Geschichten (Večerne pravljice), zbirko pravljic med katerimi je tudi nekaj njenih. *Večerne pravljice* so v prevodu Cvetka Zagorskega in z ilustracijami Lidije Osterc izšle leta 1968 tudi pri nas, v zbirki Zlata ptica pri založbi Mladinska knjiga.

V knjigi z naslovom *Die Kinderbuchrücke* (Otroške knjige — mostovi), ki je izšla leta 1964, je Jella Lepman živo popisala leta, ki jih je posvetila mladinski književnosti. Jella Lepman je bila za svoje delo nagrajena s pomembnimi nagradami, leta 1956. je prejela Andersеноvo nagrado, med drugimi pa leta 1967. tudi Göthejevo nagrado dežele Hessen.

V Mednarodni mladinski knjižnici so 15. maja letos svečano proslavili 100-letnico rojstva Jelle Lepman. V razstavnih prostorih gradu Blumenburg, kjer je sedaj Mednarodna mladinska knjižnica, so pripravili razstavo o življenju in delu Jelle Lepman in knjižno razstavo *Mir in vojna*, razstavo otroških knjig iz 40 dežel, ki obravnavajo to tematiko. Slovenske knjige je zastopala knjiga Branka Šomna *Med v laseh*. Mednarodna mladinska knjižnica je letos izdala več publikacij o Jelli Lepman, med njimi tudi: *100 Jahre Jella Lepman Gründerin der Internationalen Jugendbibliothek* (Jella Lepman, ustanoviteljica Mednarodne mladinske knjižnice, 100 let), v kateri je risba Jelle Lepman, katere avtorica je naša akademska slikarka Melita Vovk.

Letos posebej je bila ustanovljena nagrada, ki jo je IBBY poimenoval po Jelli Lepman, Medalja Jelle Lepman. Medalje so podelili ne letošnjem bolonjskem knjižnem sejmu. Prejeli so jih: Richard Bamberger, Jo Tenfjord, Fritz Brunner, John Donovan, organizacija Pro Juventute v Zürichu, Mednarodna mladinska knjižnica v Münchnu, Bienale ilustracij v Bratislavi, Sejem knjig za otroke v Bologni, časopis *Asahi Shimbun* v Tokiju in IBBY dokumentacijski center knjig za prizadeto mladino v Oslu, torej posamez-

niki in ustanove, ki še naprej uresničujejo in dopolnjujejo zamisli Jelle Lepman.

Tanja Pogačar

INFORMACIJE O NEMŠKEM KNJIŽNEM TRGU ZA MLADINO

Hkrati z obsežnim založništvom, večvrstno medijsko ponudbo za otroke in mladino je v Nemčiji razvit tudi sistem informiranja predvsem o knjižni produkciji in njeni kvaliteti, namenjen staršem, pedagogom, knjižničarjem, vzgojnim ustanovam in vsem posrednikom med založniki in mladimi uporabniki. Strokovno pomoč vsem, ki se znajdejo pred bogato založenimi policami otroških in mladinskih oddelkov v knjigarnah, dajejo nadzaložniško oblikovani odbori in institucije, v katerih sodeluje krog izkušenih strokovnjakov, pedagogov vseh strokovnih usmeritev, bibliotekarjev, knjigarjev, časnikarjev, ki z dolgoletnim usklajenim delom uspešno pregledujejo vsakoletno proizvodnjo, izbirajo kvalitetna dela s področja mladinske književnosti, jih anotirajo, pripravljajo priporočilne sezname, izdajajo priročne publikacije z jedmatimi zanesljivimi informacijami o knjigah, igrah, literaturi za starše. Večina publikacij izhaja dolgo vrsto let in ima odziven sloves, svojo dejavnost dopolnjujejo in aktualizirajo, dodajajo nove vrste informacij. Izbor naslovov v posameznih seznamih z utrjenimi kriteriji oblikujejo po interesnih področjih in starostnih stopnjah. Veliko pozornost posvečajo tudi igram, ki jih večinoma izdajajo specializirane založbe. V kratkem pregledu predstavljamo nekaj pomembnih informacijskih središč.

Deutsches Jungeschriftenwerk e.V. iz Mainza izbira in priporoča knjige za otroke do 3. do 8. leta starosti ter izdaja publikacijo *Von 3-8* (Neue Bilderbücher,

Spiele, Eltermbücher). V vsakoletni publikaciji obdelajo približno 200 knjig in učnih iger za starostne skupine do 8. leta, pri izbiri knjig vrednotijo tudi kvaliteto izobraževalnih spodbud za otroka v zgodnjem otroštvu. Seznam dopolnjujejo z izborom strokovne literature za vzgojna in izobraževalna vprašanja in se posvečajo zlasti svetovanju staršem.

Arbeitskreis für Jugendliteratur e.V. v Münchu je priznan krog strokovnjakov, ki vsako leto izda priporočilni seznam iz letne produkcije, ki se ujema s šolskim letom, in sicer okrog 700 naslovov knjig za otroke in mladostnike s kratkimi beležkami o vsebini teh del: *Das Buch der Jugend*. Katalog se začneja s slikanicami za najmlajše in vodi skozi vse bralne stopnje do knjig za mladostnike od 14. leta dalje. Neodvisna žirija strokovnjakov (knjigari, knjižničarji in pedagogi) jamči za izbor kvalitetnih del.

Druga vsakoletna publikacija *Deutscher Jugendliteraturpreis* (+ tekoča letnica) informira o knjigah, okronanih z vsakoletno nemško nagrado za mladinsko književnost. Poleg naslovov nagrajenih knjig objavljajo tudi priporočilno listo, ki jo pripravlja žirija po skupinah: slikanica, knjiga za otroke, knjiga za mladostnike in poljudnoznanstvena knjiga.

Še podrobnejše izbore knjig, ki jih recenzirajo, predstavlja Arbeitskreis v vrsti nadaljnjih priročnih knjižic.

Tako se posebej posvečajo slikanicam. Lani je izšla 8. izdaja pregleda slikanic iz vsega sveta *Das Bilderbuch*. Po pretehtanih kriterijih predstavljajo okrog 300 slikanic z didaktičnimi in metodičnimi napotki. Nepogrešljiv priročnik za vse, ki delujejo na področju zgodnje in predšolske pedagogike, ter staršem.

V knjižici *Bücher zum Vorlesen* priporočajo knjige, ki jih naj odrasli berejo otrokom do 12. leta. Urejena je po priložnostih za tako branje: Za uspanje in sanjarjenje, V vrtcu, V šoli, V knjigarni in knjižnici, Ob bolniški postelji itd. Z obsežnim vsebinskim in tematskim registrom dobi uporabnik tega kataloga mno-

ge metodične in didaktične napotke. Iz povedanega je razvidno, da je v posebno pomoč staršem, pedagogom, knjižničarjem, knjigarjem in vsem sodelavcem v zunajšolskih dejavnostih z otroki.

Nova v letu 1990 je podobna publikacija o otroški knjigi *Das Kinderbuch*, razdeljena je na naslednja poglavja: bralni začetniki, pesmi, pravljice, pustolovščine, zgodovina, poljudne knjige, fantazijske, antologije, stripi in po temah, na primer vsakdanjik, strah, žalost, ljubezen ipd. Vsebuje izčrpen pregled strokovne literature o otroških knjigah, avtorjih, naslovih, ilustratorjih in prevajalcih. Omo- goča zanesljivo posredovanje otroške literature.

Arbeitskreis izdaja že 16. leto tudi informacijsko publikacijo *JuLit*, ki izhaja štirikrat letno in aktualno poroča o aktivnostih in novostih na področju mladinske književnosti, posebno o srečanjih, posvetovanjih, seminarjih, kongresih, o nemški literarni nagradi, o mednarodnih stikih in delu mednarodnih institucij, o znanosti in raziskavah, strokovni literaturi, prireditvah, koledarjih ipd.

Deutsche Akademie für Kinder- und Jugendliteratur e.V. iz Volkacha izdaja tematsko orientirane kataloge, in sicer v ločenih publikacijah letne izbore zgodovinskih, krščanskih in poljudnoznanstvenih del: *Geschichte* (Romane, Erzählungen, Sachbücher), *Christliche Kinder- und Jugendbücher*, *Sachbücher für Kinder*, ki obsegajo izbore po 400 do 500 naslovov.

Člani delovne skupnosti založnikov mladinskih knjig Arbeitsgemeinschaft von Jugendbuchverlegern, Stuttgart, v svoji publikaciji *Jugendbuch heute* (v nemščini in angleščini) dajejo vpogled v založniško dogajanje, predstavljajo svoje založniške profile in programska težišča. V posebnem servisu delu informirajo o različnih nagradah in odličjih, ki jih prejemajo mladinske knjige v Nemčiji, Avstriji in Švici, sejamskih in drugih letnih terminih. Poročajo tudi o pomembnih časopisih in priporočilnih listah, nepogrešljiv informacijski vir so tudi naslovi raziskovalnih in

zbirnih centrov, ustanov, strokovnjakov zbrani v rubriki "rund ums jugendbuch".

Kaj strokovnjaki ocenjujejo kot najboljše med mladinskimi knjigami, nam razkriva vsakoletna nagrada Deutscher Jugendliteraturpreis, ki jo podeljujejo od leta 1955, in sicer za slikanico, knjigo za otroke (Kinderbuch), knjigo za mladostnike (Jugendbuch) in poljudnoznanstveno knjigo (Sachbuch). Ker nagrada na svoj način daje vpogled v ustvarjalne in uporabniške usmeritve, na izvirno in prevodno dejavnost, si kaže ogledati, kakšne so bile odločitve žirije v zadnjih dveh letih – 1989 in 1990. Na kratko predstavljam, o čem govorijo nagrajena dela, pri tem si pomagam s strokovno publikacijo, ki je sproti vir informacij o dogajanju na založniškem trgu, *Besprechungen und Anotationen* – BA (Basis Dienst und Mitteilungsblatt der Lektoratskooperation), ki jo izdajajo nemška zveza knjižnic (Deutscher Bibliotheksverband), nakupna centrala za javne knjižnice (Einkaufszentrale für öffentliche Bibliotheken) in društvo bibliotekarjev v javnih knjižnicah (Verein der Bibliothekare an Öffentlichen Bibliotheken). Zanimivo je videti, kakšno stališče so recenzenti zavzeli do knjig ob njihovem izidu.

V letu 1989 niso podelili nagrade za strokovno knjigo, namerilo pa se je, da so avtorice nagrajenih knjig same ženske. Od štirih del sta dve nemška izvirnika, dve pa prevoda. Tematsko obravnavajo konflikte v otroku zaradi okolja, otrokov konflikt z okoljem in politično problematiko.

Nagrajena slikanica Nele Maar (besedilo) in Veronike Ballhaus (ilustracije) *Papa wohnt jetzt in der Heinrichstrasse* (Oče sedaj stanuje v Henrikovi ulici) v skupem besedilu jasno in uvidevno opisuje ločitev staršev, ki je za vse udeležene mučna zadeva. Ilustracije samostojno z akvareli in peresom sproščeno izrisujejo prizore in podrobnosti in hkrati dobro dopolnjujejo besedilo ter ustvarjajo globoko atmosfero za otroka bolečega dogajanja. Otrokovo doživljanje se odsliskava v igri malega Berda z njegovima medvedo-

ma, ki v njej nakazuje rešitev: ločitev sprejema kot notranjo delitev in simbolično odloči – v bodoče bo en medved spal pri mami, drugi pri očetu.

Otroška knjiga za bralce od 12. leta naprej je prevod iz češčine. Avtorica Iva Procházková (hči znanega pisatelja Jana Procházké) v delu z naslovom *Die Zeit der geheimen Wünsche* (Čas skrivnih želja) opisuje doživljanje dvanajstletne Kapke ob preselitvi s starši v stari del Prage. Novo okolje jo prevzame, spozna nove ljudi, stare in mlade, skrivnostne, ljubeznive, zagrenjene, med njimi predvsem predrznega Radeka. V njen varovano zdrav otroški svet vdira politična realnost. Oče kipar ne sme razstavljati na razstavi in tudi obiskati je ne sme. Še več političnih težav doživi, ko Kapka in njeni prijatelji spontano organizirajo prodajno razstavo njegovih del na ulici, kar je zelo uspešno, a od tega zbolí. Recenzent poudarja odlike tega dela, kot so diferencirani in živahni opisi Kapke in ljudi, ki jo obdajajo, ter praškega starega mestnega jedra.

Mladostnikom od 15. leta naprej sta namenjeni dve nagrajeni deli: Ingeborg Bayer *Zeit für die Hora* (Čas za spočetje) in Cynthia Voigt *Samuel Tillerman, der Laufer* (S.T., tekač).

Prvo delo pripoveduje o mladi Židinki, ki je preživela holokavst v Nemčiji. Po vojni se izseli v Palestino, vendar živi ilegalno in nezaželeno pod britansko mandatno oblastjo. Begunci hočejo kljub temu ukrepati in ustanoviti židovsko državo, po kateri hrepenijo, a si morajo pred tem razjasniti pravo pot boja, vprašanja o žrtvah in nasilju. Bayerjeva nespektakularno, pa zato tem bolj prepričljivo opisuje usodo pribežnikov in mučeniško pot židovskega ljudstva, išče razumevanje za preganjane, z grozo preteklosti označenih ljudi, zelo obrobno pa se dotakne trpljenja palestinskega ljudstva. Recenzent poudarja, da je problematika temeljito raziskana, da pa bi tesnobnemu romanu koristila zgostitev in natančnejša razlaga pojmov.

Prevod iz ameriškega jezika o

sedemnajstletnem Američanu Samuelu Tillermanu, sposobnem tekaču in v šoli cenjenem športniku, ki je spoznal, da je od njega samega odvisno, kako si bo uredil življenje. Nadel si je ime Bullet, da bi se otrese slovesa, ki mu ga bo zapustil "ta stari", ne potrebuje dobronamernih učiteljev in ne sluzastih sošolcev. Uspešno premaga brazgotine, ki jih tu in tam dobi njegova konstruirana fasada neodvisnosti. Ameriška pripovedovalka je Tillermanove opisala že v enem prejšnjih romanov, novi je neodvisno nadaljevanje. Uspeh mu zagotavljajo dialogi, živahen tempo dogajanja, konflikti, ki jim verjamemo, jasno orisane in nezamenljive osebe.

Nagrade za leto 1990

Nagrajena slikanica je nova, znova visoko presenečujoča in osupljiva stvaritev uspešne dvojice — Jörg Müller (ilustrator) in Jörg Steiner (pisatelj) *Aufstand der Tiere oder Die neuen Stadtmusikanten* (Upor živali ali novi mestni godci), ki je izšla leta 1989 pri znani založbi mladinskih del Sauerländer. Sodobna tema: nasilna moč reklame. Štiri živali, ki jih uporabljajo v reklamne namene — sova (očala), pingvin (hladilniki), krokodil (puloverji) in panda (varovanje narave), so naveličane hlapčevstva industrijskemu dizajnu in se po zgledu Grimmove pravljice *Bremenski mestni godci* odločijo, da postanejo godci. Sovo predlaga, da se odpravijo v Disneyland. Zaman, kajti njihovo zgodbo takoj poceni iztržijo na televiziji. Kritična, ironično postmoderna slikanica je zelo zahtevna in otroci potrebujejo dosti komentarja. Müllerjeve pogumne slike na sivi podlagi televizijskega zaslona, divje, kričeče, s sapo zastajajočo, na videoclip tehniko naslonjeno perspektivo predstavljajo našo v lučeh bleščečo TV civilizacijo.

Za otroke od 9. do 13. leta so izbrali izvirni otroški roman s slikami *Rennschwein Rudi Russell* (Dirkalni prašiček R.R.), ki jo je napisal Uwe Timm. Zuppi, šestleten mestni otrok, zadene na vaški tomboli živega prašička in mu dovolijo,

da ga lahko ima tri dni. Ko postane ljubljenec družine, ga obdržijo. Rase in se uveljavi kot dirkalni prašiček. O pustolovščini — imeti domačo svinjo — pripoveduje stvarno in zabavno starejši brat. Po pripovedi nameravajo posneti film.

Za bralce od 13. leta naprej je tokrat najboljšo delo prevod iz švedščine *Jan, mein Freund* (Jan, moj prijatelj), avtor je Peter Pohl. Pripoved o dečku dekliskega videza, ki si pridobi naklonjenost skupine stockholmskih dečkov z umetelnim obvladanjem vožnje na kolesu. Nihče ne ve, kje stanuje, tudi vodja skupine Killer ne, ki je dečkov najboljši prijatelj. Nekega dne se ne vrne, policija najde le njegovo kolo. Zgodba je pripovedovana s Killerjevega vidika, izguba prijatelja je izguba otroškega pogleda na svet v puberteti. Zahtevna knjiga z mnogimi časovnimi preskoki v poteku dogajanja je uspešno prevedena.

Tokrat sta nagrado prejeli dve stvarni knjigi. Prva je za otroke od 9. leta naprej zanimivo delo na temo knjiga in umetnost. Avtorica Irmgard Lucht v knjigi *Wie kommt der Wald ins Buch?* (Kako pride gozd v knjigo) z besedo in ilustracijami na zelo oseben način pripoveduje o tem, kako je ustvarjala knjigo o naravi — poljudno slikanico o gozdu *Die Wald-Uhr*. V 15 poglavjih, vsako na dvojni strani, živahno in nazorno, otroškemu razumevanju prikladno opisuje dolgo pot od zamisli od ustvarjenega zvezka. Strokovni izrazi v kurzivu so pravi majhen register. Knjiga je posebno dobro dopolnilo pouku.

Žirija je ocenila, da je za mladostnike najpomembnejša stvarna knjiga, ki jo je napisal Israel Bernbaum in je prevedena iz ameriške, *Meines Bruders Hüter*. Der Holocaust mit den Augen eines Malers gesehen. (Varuhi mojega brata. Holokavst, kakor ga je s svojimi očmi videl slikar). Avtor, ki se je rodil in odrasel v Varšavi ter je eden redkih preživelih članov prej velike družine, je od 1979 do 1982 v ZDA ustvaril pet slik velikega formata s skupnim naslovom *Varšavski*

geto 1943. Te slike tvorijo ogrodje knjige, vsaki je posvečeno eno poglavje. Korakoma ob opazovanju in interpretaciji slik avtor poroča o zgodovinskem dogajanju, opisuje danosti in razmišlja o spoznanjih, ki bi jih danes živeči morali prevzeti iz preteklosti. Žirija je v svoji obrazilni poudarila, da je avtor s pre-

pričljivo avtentično knjigo dokazal, kakšne upodobitvene možnosti ima mladinska književnost, da odraščajočim pomaga pri pojasnjevanju namračnejšega poglavja nemške zgodovine.

Darja Kramberger

MARKSOPSKA KNJIŽNICA
PIONIRSKA KNJIŽNICA POTOV2